

capitol final (V): *Soarta monumentelor de artă din Potaissa* (p. 241–271). Este o prezentare amplă a dispariției vieții romane la Potaissa, dar, mai cu seamă, a avaturilor monumentelor sale: cele mai dramatice momente datează chiar din epoca medio-modernă (cea a trezirii conștiinței și redescoperirii antichității!), dar nu lipsesc, aici sau în alte părți ale fostei Dacii, nici chiar în zilele noastre. Autorul amintește contribuția anticarilor și a colecționarilor transilvăneni, începând din epoca premodernă până la organizarea muzeului de istorie din Turda la mijlocul secolului al XX-lea.

În final, pentru orientarea cititorului în cercetarea monumentelor prezentate în castre, autorul mai prezintă o *Anexă. Fișe tehnice* (p. 273–301): un repertoriu (selectiv totuși) al monumentelor (pieselor) figurate de la Potaissa, la care face referire în cercetarea sa (159 de monumente).

Alături de celelalte contribuții ale autorului dedicate Potaissaei (vezi *supra*, notele 2–4),

cartea de față reprezintă o nouă operă de cercetare a istoriei vieții romane în Dacia. Volumul este o sinteză nu doar reușită, ci și semnificativă asupra unui domeniu comparabil cu viața romană în celelalte provincii europene ale Imperiului. Remarcăm, totodată, ampla ilustrație, bine aleasă și excelent reprodușă grafic. Toate acestea ne îndreptătesc a încheia cu o dorință către savantul nostru coleg: ca această amplă cercetare și inegalabilă cunoaștere a patrimoniului Potaissaei să se concretizeze sub forma unui volum din *Corpus Signorum Imperii Romani*, secțiunea pentru Dacia.

Constantin C. Petolescu
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”,
București
e-mail: ccpetolescu@yahoo.fr.

Adela Bâltâc, Christina Știrbulescu, Andreea Ștefan, *Muzeul Național de Istorie a României. Catalogul Colecției Lapidarium. I. Piese greco-romane*, în colaborare cu Virgil Apostol, Editura Conphys, București, 2015, 300 p.

Publicarea unor cataloage ale colecțiilor marilor muzee este o sarcină importantă, ce decurge din necesitatea cunoașterii pieselor din patrimoniul lor. Cataloagele se adresează atât specialiștilor, cât și marelui public. De aceea, ele se supun anumitor reguli. În primul rând, trebuie să fie alcătuite pe baze științifice riguroase, dar, în același timp, să fie și pe înțelesul marelui public dornic de informație. Lucrarea prezentată își îndeplinește întru totul obiectivele enunțate. Trebuie menționat din start faptul că acest catalog este un început privind prezentarea lapidarium-ului, el conținând doar o mică parte a acestuia, respectiv piesele greco-romane. Cele medievale rămân o sarcină pentru viitor.

Este știut faptul că alcătuirea lapidarium-ului, prin selectarea și organizarea pieselor epocii greco-romane, se datorează doamnei Lucia Marinescu-Țeposu, unul dintre ctitorii Muzeului Național de Istorie a României. Piesele au fost selectate din mai multe muzee din țară, un număr important provenind din vechile

colecții ale Muzeului Național de Antichități, actualmente Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”. Așa cum era normal, piesele litice ilustrează, prin conținutul lor, istoria celor două provincii romane ce au existat pe teritoriul României de azi: Dacia și Moesia Inferioară (Dobrogea din timpurile moderne), lapidarium-ul fiind organizat cronologic și, pe cât s-a putut, regional.

Pornind la redactarea catalogului, autoarele au alcătuit o nouă clasificare, piesele fiind prezentate tematic, urmărindu-se anumite criterii care să definească obiectul în sine.

Primele exemplare ilustrate în catalog sunt reprezentate de *portrete*, în primul rând de cele imperiale și apoi de cele particulare. Colecțiile muzeului nostru dispun de opt piese, dintre care șase de împărați și doar două de împărătese, cele mai multe fie cu loc necunoscut de descoperire, fie din afara spațiului românesc. Vorbind despre capete de împărați, trebuie să amintim și pe cel

din bronz al împăratului Decius, care nu face parte, însă, din lapidarium.

Dintre celelalte „portrete”, sunt de amintit Kouros-ul de la Histria, cea mai veche piesă din lapidarium, datată în secolul al VI-lea a.Chr. și statuia „cetățeanului de la Tomis”, aflată într-o stare excepțională de conservare.

Al doilea capitol important al catalogului este alcătuit din *inscripții*. Dintre piesele prezentate în acest capitol, amintim câteva exemplare care au contribuit în mod deosebit la rezolvarea unor probleme importante ale istoriei antice: decretul lui Labelius Maximus privind grănițuirea teritoriului histrian sau inscripția onorifică de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în cinstea lui Caius Arrius Antoninus, pentru Dacia.

Un alt capitol important îl constituie cel reprezentând *divinitățile*. Aici, un rol deosebit îl au zeitățile panteonului greco-roman, urmate de divinitățile egiptene, asiatice și de cele locale, care formează tot atâtea capitoare. Divinitățile sunt reprezentate în ordinea importanței lor în panteon și abia după aceea în funcție de monumentul respectiv: statuie, obiect votiv, altar etc. Câteva piese de cult creștin din veacurile IV–VI încheie capitolul divinităților.

Universul funerar grupează toate categoriile de piese legate de această noțiune, de la sarcofage, cum ar fi cel de la Romula, la altare, statui, aedicule etc.

Diversele monumente care ridică probleme de istorie, dar, în același timp, și de istoria artei antice și de istoria religiilor au suscit interesul multor cercetători (menționați în bibliografia de la sfârșitul fiecărei voci); trebuie remarcat rolul

de mare competență jucat în cunoașterea lor de către Gabriella Bordenache, Lucia Marinescu-Țeposu și Maria Alexandrescu-Vianu.

Misiunea de a prezenta *piese de arhitectură* i-a revenit arhitectului Virgil Apostol. Pornind de la cele câteva blocuri de parament cu litere de la Sarmizegetusa Regia, sunt trecute în revistă toate piesele arhitectonice: fusuri de coloană, capiteluri, frize etc., provenind, în mare parte, din cetățile de la malul Mării Negre.

Catalogul se încheie cu câteva portrete, a căror autenticitate este discutabilă.

Un glosar de termeni tehnici, folosiți în prezentarea pieselor litice, ce se adresează în primul rând publicului larg, este binevenit pentru deplina înțelegere a acestora. Fotografii color sunt, după părerea noastră, utile, pentru că ele se apropie mai mult de culoarea originală a marmurei și a pietrei. Desigur, unele fotografii ar fi trebuit retușate, pentru a fi mai clare.

Fără îndoială, continuarea catalogului cu un al doilea volum, cuprinzând piesele medievale, se impune, după cum cred că o ediție în limba engleză a prezentei lucrări ar lărgi numărul cititorilor, atât specialiști, cât și provenind din rândurile unui public din străinătate.

Catalogul este o reușită, presupunând și un volum imens de muncă, pentru care autorii merită toate laudele. O continuare a publicării de astfel de lucrări cu piese din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României este de dorit.

Crișan Mușețeanu
Muzeul Național de Istorie a României,
București.

Zeno Karl Pinter, Claudia Urduzia, ...*Custodes confinium, vulgo ewrii... Cercetări arheologice în așezarea medievală de la Miercurea Băi – Cunța*, Editura Academiei Române, București, 2015, 151 p. și 116 pl.

Volumul de față, purtând ca titlu principal ...*Custodes confinium, vulgo ewrii...*, are darul să incite cititorul măcar să-l răsfoiască, dacă nu să-l parcurgă în totalitate cu atenție. Partea a doua a titlului (mai prozaică) vine să ne lămurească despre faptul că ne aflăm în fața unei lucrări de pură arheologie medievală, conținând, însă, numeroase elemente de interdisciplinaritate, după cum se va vedea pe parcurs.

Cartea, apărută în condiții grafice foarte bune, a fost împărțită, după o structură oarecum clasică, în nouă mari capitole, precedate de un *Cuvânt înainte* (p. 7–8), urmat de Cap. I. *Cadrul geografic* (p. 9–10) – părți asupra cărora, însă, nu voi insista.

Atenția începe să ne fie captată odată cu Cap. II. *Cartografia, toponimia și hidronimia istorică* (p. 11–17). Utilizând harta din secolul al XVI-lea